

A man with dark hair and a beard, wearing a light-colored t-shirt, is sitting at a desk in a room with large windows. He is looking at a laptop screen and holding a small card in his hand. The room is brightly lit by natural light from the windows, which show a view of trees and buildings outside. The overall atmosphere is calm and focused.

Egenföretagare lämnas åt sitt öde under coronapandemin

DiK

”Egenföretagare är en redan utsatt grupp och i den otrygga tid vi just nu befinner oss i blir de med ens än mer utsatta.”

Foto: Stina Gullander

Förord

Coronapandemin har i ett slag helt förändrat förutsättningarna för livskraftiga enmansföretag. De statliga restriktioner och rekommendationer som utfärdats för att begränsa spridningen av covid-19 är nödvändiga, men de måste balanseras med riktade stöd till egenföretagare. Dessa egenföretagare betalar skatt som alla andra och har inte haft någon möjlighet att påverka den situation de nu hamnat i.

För att få a-kassa måste man normalt lägga sitt företag vilande, men att söka ett vanligt jobb kan för den här gruppen lätt bli ett moment 22. Det finns en överhängande risk att man som a-skattare tvingas söka de uppdrag man redan varit tvungen att tacka nej till som f-skattare. Det är en orimlig situation. Målet borde vara att göra startsträckan så kort som möjligt, inte att utrusta den med skarpa svängar och återvändsgränder. Med rätt stöd kan dessa egenföretagare snabbt komma på banan igen när pandemin är över – något som gynnar både dem och samhället i stort.

Många av DIK:s medlemmar vittnar om att trygghetssystemen är dåligt anpassade för dem. Många arbetar väldigt varierande antal timmar per månad. Om man sprider ut timmarna över en längre period uppfyller de kraven för a-kassa, men a-kassan resonerar ändå annorlunda.

Vi kan också konstatera att kvinnor i mindre utsträckning än män får del av statligt stöd, vilket naturligtvis är ett problem. Speciellt med tanke på att Tillväxtverket under många år haft uppdraget att öka andelen företagande kvinnor.

Egenföretagare är en redan utsatt grupp och i den otrygga tid vi just nu befinner oss i blir de med ens än mer utsatta. Det är uppenbart att det behövs bättre stöd här och nu och reella möjligheter för snabb återhämtning när pandemin klingat av. Det är dessutom viktigt att stöd och åtgärder fördelas lika.

Anna Troberg, förbundsordförande i DIK

Innehåll

Om rapporten	1
Sammanfattning	2
Enkätens resultat	3
Pandemin slår hårt och brett	3
Obefintligt stöd för enskilda näringsidkare	3-4
A-kassa för egenföretagare	4-5
Ålder, stad och land	5
Kön	5
Avslutning	6
DIK kräver	7
Uppdatering	7

Om DIK

DIK är facket för alla som arbetar eller studerar inom kultur, kommunikation och kreativ sektor. DIK har cirka 20 000 medlemmar runt om i landet och ingår i Saco, Sveriges akademikers centralorganisation. DIK är partipolitiskt obundet.

Författare: Anders Bucht, DIK
Formgivning: DIK
Omslagsfoto: Maskot, Folio bildbyrå
DIK 2020:2

Om rapporten

Av DIK:s egenföretagare jobbar drygt hälften inom kommunikation eller kreativ sektor, cirka en tredjedel inom kultur och bland de återstående finns till exempel tolkar, översättare, personer inom förlagsindustrin och coacher.

Majoriteten, nästan sju av tio, bor i storstadsregioner, 14 procent i mellanstora städer och 18 procent på mindre orter eller landsbygd. Knappt hälften är över 50 år.

73 procent av respondenterna är kvinnor, vilket gör att män är marginellt överrepresenterade bland egenföretagare i förhållande till DIK:s medlemmar i stort där 76 procent är kvinnor.

Av respondenterna har 65 procent en enskild firma och 32 procent aktieföretag. Resterande 3 procent består av egenanställda och handelsbolag, men dessa grupper är för små för att kunna särredovisas.

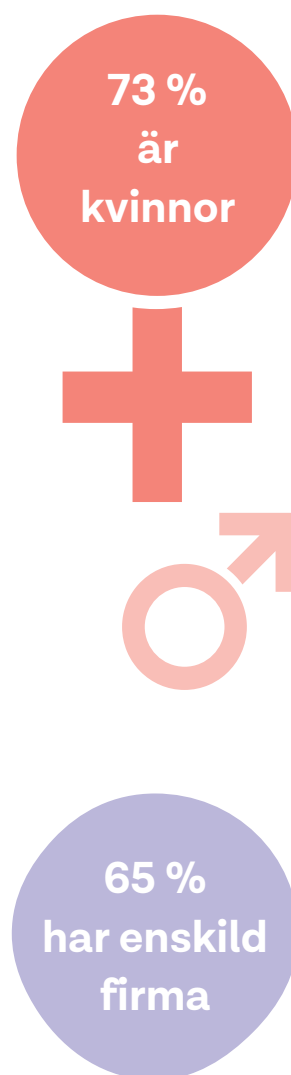
Enkäten gick ut till 414 personer och har en svarsfrekvens på 43 procent. Respondentgruppen är representativ när det gäller såväl sektor som bolagsform och kön.

Enkäten var öppen 18–31 maj 2020.

Hälften av egenföretagarna i DIK jobbar inom kommunikation eller kreativ sektor.

73 procent av respondenterna är kvinnor.

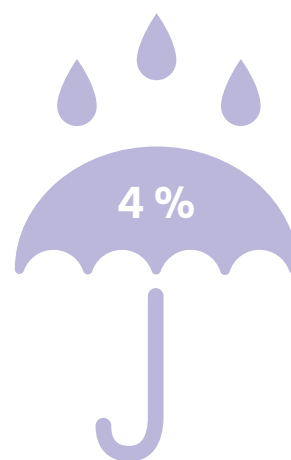

Sammanfattning

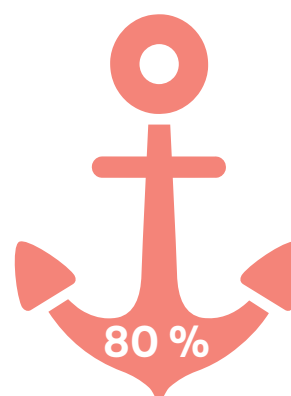
- 16 procent av DIK:s egenföretagare anger att stödåtgärder som snabbt förbättrar företagets likviditet är helt nödvändiga.
- Drygt sex av tio anger att de drabbats ganska eller mycket hårt av pandemin.
- Endast fyra procent av de med enskild firma har mottagit stödåtgärder. Bland aktiebolagen är motsvarande siffra 36 procent.
- 30 procent av företagare med enskild firma tror att deras situation kommer att bli mycket värre under hösten. Detta trots att 63 procent redan drabbats ganska eller mycket hårt av pandemin.
- Var fjärde man har tagit emot stödinsatser, men bara 14 procent av kvinnorna.
- Var tredje kvinna i enkäten funderar på att lägga ner sitt bolag på grund av coronapandemin. Bland män är siffran en av fem.
- För gruppen med enskild firma gör dagens regler kring a-kassan det mycket svårt att få stöd. 80 procent anger att det under en period skulle vara ganska eller mycket positivt att kunna få a-kassa på deltid utan att behöva lägga företaget vilande.

6/10
drabbas
hårt

4 % med enskild firma har mottagit stödåtgärder.

80 % är positiva till a-kassa på deltid.

Enkätens resultat

Pandemin slår hårt och brett

Av DIK:s egenföretagare svarar 63 procent att de påverkats ganska eller mycket negativt av coronapandemin (figur1). Svaren skiljer sig inte märkbart om man jämför bolagsformer, men däremot går det att utläsa en viss skillnad beroende på vilken bransch man jobbar i. Bland de som uppgett att de jobbar inom kultursektorn upplever sex av tio att de drabbats hårt eller mycket hårt och bland respondenterna inom kommunikation och kreativ sektor är motsvarande siffra drygt sju av tio.

Konsekvenserna har handlat om kreditförluster i form av en eller flera obetalade fakturor, men den gruppen är relativt liten (cirka tio procent), medan gruppen som blivit av med pågående eller inplanerade uppdrag är desto större.

I hela gruppen anger sex av tio att de förlorat ett eller flera uppdrag sedan mars 2020 (figur2). Drygt en tredjedel av respondenterna uppger att de förlorat ett flertal projekt under våren och bland de som arbetar inom kommunikation och kreativ sektor är den siffran 44 procent.

Situationens allvar syns tydligt i att 50 procent av alla DIK:s egenföretagare anger att stödåtgärder som snabbt förbättrar företagets likviditet är nödvändiga (34 procent svarar "stämmer delvis" och 16 svarar "stämmer helt").

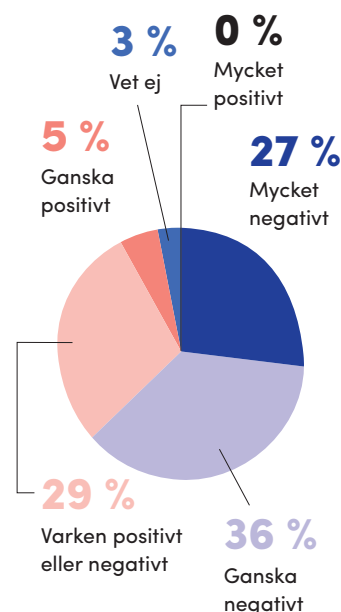
Obefintligt stöd för enskilda näringsidkare

De direkta följderna av pandemin har slagit ungefär lika mot egenföretagare oavsett bolagsform, men statens stödåtgärder följer ett helt annat mönster (figur3).

I gruppen som driver aktiebolag uppger 36 procent att de tagit del av någon form av stödåtgärder. Det handlar framför allt om möjligheten till permittering, sänkta arbetsgivaravgifter och uppskjuten skatt och den siffran korresponderar väl med gruppen som uppger att de drabbats hårt av krisen. Många har fått någon form av stöd, även bland de som uppger att de drabbats "ganska negativt".

Bland DIK:s medlemmar med enskild firma är det endast fyra procent som tagit emot stöd och då i form av a-kassa, coaching och förändrade regler kring periodiseringsfonder. Inget av dessa stöd går att jämföra med de insatser som riktats mot aktiebolag i form av statliga pengar direkt till företagen som till exempel möjligheten till korttidspermittering. A-kassorna kräver att företaget avslutas eller läggs vilande för att betala ut ersättning och möjligheten att lägga en större del av 2019 års eventuella överskott i periodiseringsfonder

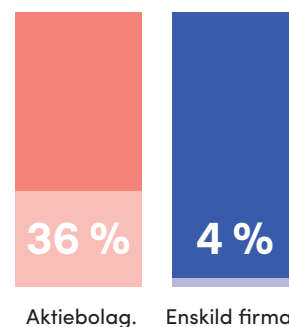
Figur 1. Hur skulle du skatta att ditt företag har drabbats av pandemin?

Figur 2. 6 av 10 uppger att de har förlorat ett eller flera uppdrag sedan mars 2020.

Figur 3. 36 procent av de som driver aktiebolag har fått stödåtgärder, men endast fyra procent av de som har enskild firma.

innebär egentligen att man kan skjuta upp skatt. Det saknas fortfarande riktade åtgärder där stöd i form av resurser kommer gruppen till del.

Dessa siffror återspeglas också i synen på framtiden (figur4). Bland de som driver enskild firma tror sju av tio att de kommer att drabbas ännu hårdare under hösten varav 29 procent anger att de tror att situationen kommer att förvärras väsentligt. Bland de med aktiebolag tror 15 procent att det kommer att bli mycket värre och ungefär sex av tio att situationen kommer att försämrans något.

Uppdragen som jag har kan ta ett halvår eller ett år från första kontakt till att jag kan fakturera, och nu har alla uppdrag under våren ställts in samtidigt som ingen planerar för hösten så inga uppdrag kommer in.

- Medlem med enskild firma som arbetar med kommunikation

Många med enskilda firmor beskriver i frisvar att det redan fått indikationer om att höstens projekt ställs in och oron är stor för framtiden.

A-kassa för egenföretagare

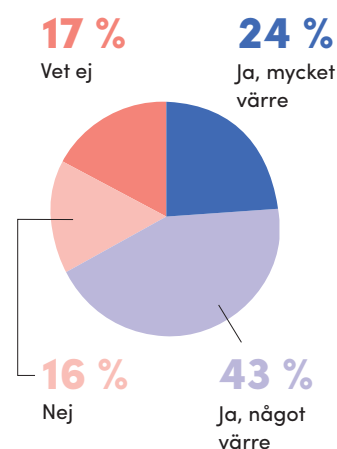
A-kassan, som för många enskilda näringsidkare är det enda tillgängliga stödet, är för de allra flesta otänkbart i sin nuvarande form. Detta visar sig i den mycket låga nyttjandegraden trots en utsatt situation. Så länge som reglerna kräver att bolaget avvecklas eller läggs helt vilande blir konsekvenserna för stora. Flera av DIK:s medlemmar uppger att bara några månader av total inaktivitet skulle sopa undan många års arbete i form av upparbetade kunder och nätverk.

Att kunna driva firman på 50 % och sen stämpla skulle vara en samhällsinvestering, ett sätt att hålla igång verksamheten...

- Företagare med enskild firma inom kultursektorn

Många lyfter att det som krävs är möjligheten att ta de få jobb som finns medan krisen varar och kunna få ersättning från a-kassan motsvarande resterande tid. På så sätt kan man hålla verksamheten igång och utan någon startsträcka börja arbeta igen när restriktionerna hävs

Figur 4. Förväntar du dig att konsekvenserna av covid-19 kommer att bli värre för dig som företagare?

och konjunkturen förhoppningsvis vänder uppåt igen.

80 procent av respondenterna med enskild firma tycker att det skulle vara ganska eller mycket positivt att kunna gå på a-kassa på deltid under en begränsad period (figur5). Ett flertal lyfter att konsekvenserna av pandemin för deras egen del sannolikt kommer sträcka sig även in i nästa år.

Ålder, stad och land

Personer under 40 år verkar ha drabbats något mildare under den första delen av pandemin än de äldre av DIK:s egenföretagare. 48 procent under 40 anger att de drabbats ganska eller mycket negativt. Motsvarande siffra bland de som är 41 år eller äldre är 69 procent. Genom frisvaren kan anas att skillnaderna sannolikt beror på att många i det yngre segmentet är i uppstartsfas och därför har färre uppdrag att förlora. Fler kombinerar sitt företag med olika former av anställningar vilket skapar en större trygghet. Medlemmarna under 40 har på aggregerad nivå också en något mer positiv syn på utvecklingen av pandemin.

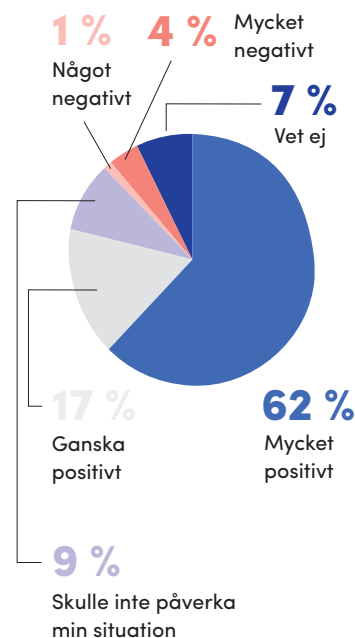
Det går också att utläsa en skillnad mellan stad och land i enkäten. I stora eller medelstora städer anger nästan sju av tio att drabbats hårt eller ganska hårt. Av medlemmar som främst verkar i små städer eller på landbyggen är motsvarande siffra knappt hälften. Däremot är det bara en av tio utanför städerna som upplever att regeringen uppmärksammat deras situation på ett tillfredsställande sätt. I stora eller medelstora städer svarar dubbelt så många att ja på den frågan.

Kön

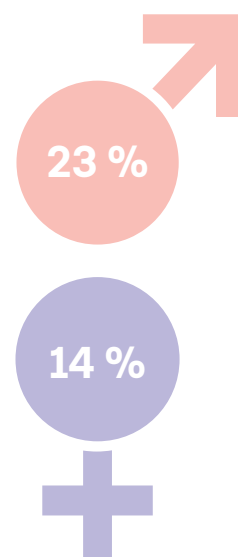
Av männen i enkäten driver nästan 50 procent aktiebolag. Bland kvinnorna är motsvarande siffra knappt tre av tio, vilket också får konsekvensen att 23 procent av männen mottagit stödåtgärder men bara 14 procent av kvinnorna (figur6).

En tredjedel av männen svarar att de anser att regeringen uppmärksammat deras situation, men bara drygt 10 procent av kvinnorna. Var tredje kvinna i enkäten funderar på att lägga ner sitt bolag på grund av coronapandemin. Bland män är siffran en av fem.

Figur 5. Hur ställer du dig till att det borde bli möjligt att lägga företagandet vilande på deltid och söka a-kassa för motsvarande tid?

Figur 6. 23 procent av männen, men bara 14 procent av kvinnorna har tagit del av stödinsatser kopplade till coronapandemin.

Avslutning

Pandemin har slagit brett mot hela det svenska samhället, men egenföretagare, framför allt de med enskild firma är extra utsatta. Det här beror delvis på att det saknas riktade stödåtgärder mot gruppen, men att de drabbas hårdare är också en konsekvens av att de inte har en naturlig plats i den svenska modellen och därmed på den svenska arbetsmarknaden.

Många stödåtgärder missar just egenföretagare [med enskild firmas] situation. Exempelvis ersätter det senaste omställningsstödet endast fasta kostnader, vilket missgynnar oss som har låga sådana, men ändå allvarligt inkomstbortfall.

– Kvinna med enskild firma

Arbetsgivarorganisationer och fackförbund har sedan coronakrisens utbrott arbetat på högvarv för att hjälpa sina medlemmar. Gruppen egenföretagare kan vara en del av båda dessa typer av organisationer, men har inget självklart forum och framför allt inte de med enskilda firmor. Många fackförbund, inte minst DIK, jobbar hårt för att organisera gruppen och förändra situationen, men det finns alldeles uppenbart mycket kvar att göra.

Att a-kassornas regler, tre månader in i krisen, fortfarande är utformade på ett sätt som gör att man inte får ha någon verksamhet i bolaget är ett tydligt bevis för att gruppen inte möter den förståelse från riksdagen de förtjänat. DIK:s enkät visar att de med enskilda firmor står i det närmaste utan stöd vilket är helt oacceptabelt.

Krisen har på bara några månader slagit undan benen för livskraftiga och framgångsrika egenföretagare som inte haft någon möjlighet att påverka sin situation. Med tanke på att en avgörande faktor är statliga restriktioner och rekommendationer måste gruppen, liksom andra i samhället, kompenseras.

Det är bråttom. Hälften av DIK:s egenföretagare uppger att åtgärder som snabbt påverkar företagets likviditet måste komma snabbt och var tredje kvinnlig egenföretagare funderar på att lägga ner sitt bolag på grund av krisen. Det rimmer illa med Tillväxtverkets mål att öka kvinnligt företagande och är framför allt en personlig katastrof för många inblandade.

DIK kräver

- att egenföretagarnas utsatthet tas på allvar. Inte minst gäller detta alla de med enskild firma som hittills lämnats nästan helt utan stöd. Fler riktade stöd som stärker företagets likviditet behövs.
- att det under en begränsad period blir möjligt att få a-kassa på deltid utan att företaget behöver läggas vilande.
- att det görs en jämställdhetsanalys av stödåtgärderna.

Uppdatering

Den 12:e juni beslutade regeringen om en förordningsändring kring företagares arbetslöshet.

Enligt ändringen ska en företagare anses vara arbetslös, och därmed kunna få a-kassa, trots att vissa begränsade åtgärder vidtas i näringsverksamheten. Det innebär att det blir tillåtet med uppdatering av en webbplats eller sociala medier i begränsad omfattning eller upprätthållande av viss begränsad kund- eller leverantörskontakt, om dessa åtgärder endast syftar till att senare kunna återuppta verksamheten.

Förändringen är efterfrågad och kan underlätta en återstart av ekonomin efter pandemin, men påverkar inte den utsatta situationen för egenföretagare med enskild firma.